



## Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova v Praze

U Kříže 8, 158 00 Praha 5  
Katedra řízení a supervize v soc. a zdrav. org.

### Projekt diplomové práce

Jméno studujícího Bc. Michal Volák

ID studenta: 97136565

Katedra: řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích

Rok imatrikulace na katedře: 2014

Název práce:

**Etická dilemata v sociální práci z pohledu sociálních pracovníků ve veřejné správě (sociálních kurátorů)**

#### Úvod

Diplomová práce se bude zabývat tématem etických problémů a zejména etických dilemat z pohledu sociálních pracovníků ve veřejné správě pracujících s dospělými. Zpravidla se jedná o sociální pracovníky na pozici sociálních kurátorů.

Etika v sociální práci je v České republice prezentována zejména ve vztahu ke klientům a k okolí (viz. etický kodex sociálních pracovníků Společnosti sociálních pracovníků ČR). V diplomové práci se chci zaměřit na otázku etiky a prožívání etických dilemat samotnými sociálními pracovníky a sociálními kurátory a na to, jaké volí strategie vyrovnávání se s etickými dilematy v rámci své práce.

Pro diplomovou práci vycházím z předpokladu, že se ve výkonu práce sociálních kurátorů v mnoha směrech odráží jejich osobní hodnoty. Pokud se jejich osobní hodnoty dostávají do konfliktu (s očekáváním zaměstnavatele, klientů, společnosti, sebe samého), tak dochází k prožívání, které sociální pracovníky ovlivňuje v jejich práci. Tento konflikt vychází z rozdílného pojetí dobra a zla v různých situacích různými aktéry a sociální pracovník je nucen tento konflikt reflektovat - jak v sobě samém, tak přímo ve své práci. K této reflexi může docházet jak na vědomé (cílené hledání nejvhodnějšího řešení etického dilematu v souladu s morálními hodnotami pracovníka) tak nevědomé úrovni (úspěšně řešená etická dilemata jako

jeden z faktorů spokojenosti).

Cílová skupina sociálního kurátora je sama o sobě nositelem etických dilemat. Jedná se zpravidla o osoby, které opakovaně porušují psaná i nepsaná pravidla většinové společnosti (lidé, kteří byli v minulosti nazýváni například termínem "sociálně nepřizpůsobení", dnes se o nich hovoří zpravidla jako o osobách ohrožených sociálním vyloučením). K rozdílnému pohledu na dobro může dojít v pohledu společnosti (zaměstnavatele) a konkrétního pracovníka či klienta a pracovníka. Velkým tématem je ale pojetí dobra konkrétního člověka v roli sociálního pracovníka a jeho vlastní zvnitřnělý pohled na dobro, kdy může dojít ke konfliktu role sociálního pracovníka a osobního nastavení jednotlivce na pracovní pozici.

### **Teoreticko-metodologické východisko**

V teoretické části diplomové práce budu čerpat především z české a zahraniční literatury, z českých autorů, kteří se věnují problematice etiky v sociální práci (Fischer, 2010; Havrdová, 2010; Nečasová, 2001) a z některých zahraničních monografií (např. v češtině dosud nepublikované monografie Reamera, 2006).

Vedle monografií budu v diplomové práci čerpat z článků publikovaných v oborových časopisech (Sociální práce/Sociální práca aj.) a dalších zdrojů (Etický kodex sociálních pracovníků). Pro definici cílové skupiny, vůči které svou diplomovou práci vztahuji (sociální pracovníci ve veřejné správě - sociální kurátoři) využiji současné právní předpisy. Mimo to chci v rámci diplomové práce sledovat současný diskurz etických problémů mezi samotnými sociálními kurátory (etika jako téma seminářů a konferencí).

Empirickou část chci v teoretické části práce propojit prostřednictvím kazuistik, které mají ilustrovat situace, za kterých může docházet k etickým dilematům.

V empirické části práce se budu přímo zabývat etikou z pohledu sociálních kurátorů. Budu zkoumat, do jaké míry vnímají etiku jako součást svého profesního života, jaké otázky vnímají jako etická dilemata a do jaké míry je v práci ovlivňují, jak je prožívají a jaké volí strategie zvládnutí těchto dilemat. Respondenti budou vybíráni na základě cílové skupiny, se kterou pracují. Zpravidla se bude jednat o sociální pracovníky na pozici sociálních kurátorů. Základní metodou bude zakotvená teorie. Sběr dat bude probíhat rozhovorem s konkrétním respondentem.

### **Cíl práce**

Cílem diplomové práce bude prostřednictvím metod kvalitativního výzkumu nalezení teorie, která nějakým způsobem bude doplňovat, upřesňovat či konfrontovat současné poznatky o tématu etiky v České republice, a to v tématu vnímání etických dilemat sociálními pracovníky ve veřejné správě/sociálními kurátory.

## **Použité metody zkoumání**

Výběrovým souborem budou sociální pracovníci ve veřejné správě pracující s cílovou skupinou sociálního kurátora (zpravidla zařazení na pozici sociálního kurátora) s různou délkou dosavadní praxe a s různým vzděláním. Určujícím faktorem pro zařazení respondenta do výběrového souboru bude jeho cílová skupina klientů (totožná s cílovou skupinou sociálního kurátora).

Sběr dat bude prováděn prostřednictvím individuálních rozhovorů s respondenty. Základní metodou pro analýzu získaných dat bude zakotvená teorie.

## **Harmonogram zpracování diplomové práce**

- Leden – únor 2016 – zpracování teoretických podkladů diplomové práce z dostupné literatury
- Únor 2016 – příprava rozhovorů pro sběr dat
- Březen – 1. pol. dubna 2016 – výběr participantů a jejich oslovování, sběr dat prostřednictvím rozhovorů
- Duben 2016 – zpracování získaných dat, vyhodnocení
- 2. pol. dubna 2016 – finální úprava diplomové práce

## **Literatura:**

1. Anzenbacher, Arno. *Úvod do etiky*. Překlad Karel Šprunk. Vyd. v tomto překl. 3., V nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2001. 292 s. ISBN 80-7192-698-1.
2. Fischer, Ondřej a kol. *Etika pro sociální práci*. 2. vyd. [Praha]: Jabok, ©2010. 223 s. ISBN 978-80-904137-8-8.
3. Gojová, Alice, ed. *Sborník studijních textů pro sociální kurátory*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. 559 s. ISBN 978-80-7368-627-7.
4. Haškovcová, Helena. *Lékařská etika*. 3., rozš. vyd. Praha: Galén, ©2002. 272 s. ISBN 80-7262-132-7.
5. Havrdová, Zuzana a kol. *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb*. 1. vyd. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích, 2010. 207 s. ISBN 978-80-87398-06-7.
6. Havrdová, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 1999. 167 s. ISBN 80-902081-8-5.

7. Henriksen, Jan-Olav a Vetlesen, Arne Johan. *Blízké a vzdálené: etické teorie a principy práce s lidmi*. Překlad Miluše Juříčková. Vyd. 1. Brno: Sdružení Podané ruce, 2000. 215 s. SCAN; sv. 8. ISBN 80-85834-85-5.
8. Kopřiva, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Vyd. 7., V Portálu 6. Praha: Portál, 2013. 147 s. ISBN 978-80-262-0528-9.
9. Křivohlavý, Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 189 s. ISBN 978-80-7367-407-6.
10. Laan, Geert van der. *Otázky legitimity sociální práce: (pomoc není zboží)*. Překlad Eva Kušová. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1998. 260 s. Texty k sociální práci; sv. 1. ISBN 80-85834-41-3.
11. Musil, Libor. *"Ráda bych Vám pomohla, ale-": dilemata práce s klienty v organizaci*. Vyd. 1. Brno: Marek Zeman, 2004. 243 s. ISBN 80-903070-1-9.
12. Musil, Libor a Chytil, Oldřich, ed. *Coping with dilemmas: working conditions and interactions of social workers with their clients*. 1st ed. [Boskovice]: Albert, 2006. 130 s. Materialien zur vergleichenden Sozialarbeitswissenschaft und zur interkulturellen/internationalen Sozialarbeit; vol. 6. ISBN 80-7326-090-5.
13. Nečasová, Mirka. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 98 s. ISBN 80-210-2673-1.
14. PRUDKÝ, Libor a kol. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. 341 s. Novověk; sv. 6. ISBN 978-80-200-1751-2.
15. Reamer, Frederic G. *Social work values and ethics*. 3rd ed. New York: Columbia University Press, 2006. xi, 240 s. Foundations of social work knowledge. ISBN 0-231-13789-3.
16. STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. 196 s. SCAN; 2. ISBN 80-85834-60-X.
17. Úlehla, Ivan. *Umění pomáhat*. Vyd. 3., V Sociologickém nakl. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 128 s. Studijní texty; sv. 20. ISBN 80-86429-36-9.
18. White, Barbara W., ed., Sowers, Karen M., ed. a Dulmus, Catherine N., ed. *Comprehensive handbook of social work and social welfare. Volume 1, The profession of social work*. Chichester: John Wiley & Sons, 2008. xix, 532 s. ISBN 978-0-471-76997-2.